

Türkiye Ermenileri ve Eçmiadzin Başpatrikliği

I.S. 301'de kabul eden Ermenilerin en eski kiliseleri, 303 tarihlerinde ibadete açılan Eçmiadzin'dir. Osmanlı kaynaklarında adı "Üç Kilise" olarak geçen Eçmiadzin, 5. yüzyılda ruhani kültür merkezi düzeyine ulaşmış, ilk Ermeni yüksek okulu burada kurulmuştur. Ermeniler için manevi değeri büyük olan Başpatriklik makamı kurulduğu günden itibaren burada bulunmuştur.

Geleneğe göre, Başpatriklik seçimi, Dünya Ermenilerinin ruhani ve cismanileri tarafından yapılır. Buna göre yeni Başpatriğin seçileceği tarih belirlendikten sonra dünyanın çeşitli ülkelerinde yaşayan Ermeni toplumlarının ileri gelenlerinin adlarını içeren seçmen listeler oluşturulur. Oylamayla delegeler saptanır ve delegeler Eçmiadzin'e gider.

Gerek Osmanlı ve gerekse Cumhuriyet döneminde Türkiye Ermenileri Başpatriklik seçimlerine katılmışlardır. Sultan Abdülaziz'in saltanat devrinde, 1863'te İrade - i seniyye (ferman) ile onaylanan "Nizamname - i Millet - i Ermeniyân", Osmanlı Ermenilerinin demokratik esasa dayanan tüzüğünü oluşturdu. Çoğunlukla cismanilerden oluşan Meclis - i Umumi 'nin oybirliği ile aldığı kararlar, İrade - i seniyye ile onaylandı. Cumhuriyet Türkiyesi'nde de, 1927 ve 1950 yıllarındaki Türkiye Ermenileri patrikliği seçimleri, adı geçen meclisin kararıyla ve hükümetin onayıyla yapılmıştır.

İkinci Dünya Savaşı'nın müttefikler ve bu arada Sovyetler Birliği lehine sonuçlandıktan sonra, 1945 yılında Eçmiadzin'de, Dünya Ermeni Başpatriğinin

seçimi gündeme geldi. Ermeniler, men-subu buldukları ülkelerden Eçmiadzin'e delege gönderme hazırlığına girdiler. Türkiye Ermenileri de, dönemin Patrik Kaymakamı Başpiskopos Kevork Arslanyan'ın önderliğinde hükümete başvurarak, ruhani ve cismanilerden oluşan bir delegasyonun Eçmiadzin'e gönderilmesini talep ettiler.

Tek - parti yönetimi döneminde ve

"Lozan Antlaşması'nda Türkiye Ermenilerinin Eçmiadzin'e bir delegasyon göndermelerini engelleyici herhangi bir hüküm mevcut değildir. Türkiye Ermenilerinden oluşacak 5 kişilik bir cismaniler heyetinin söz konusu seçime katılmalarının kimi çevrelerde sakıncalı görülmesi abestir."

Şükrü Saracoğlu 'nun başbakanlık görevinde bulunduğu bu sırada yapılan başvuru, başta Cumhurbaşkanı İsmet İnönü olmak üzere hükümetçe son derece olumlu karşılandı ve 19 Haziran 1945 günü 2 ruhani ve 5 cismaniden oluşan bir delegasyon İstanbul'dan Eçmiadzin'e hareket etti. Rahmetli babam da Türkiye Ermeni Patrikhanesi'nin başlıca danışmanı olarak

bu kurula dahildi. Babamın Türkiye Ermenileri ruhani başkanlığınca delege seçildiğine dair resmi belge tarafımda saklıdır.

Lozan Antlaşması'nda Türkiye Ermenilerinin Eçmiadzin'e bir delegasyon göndermelerini engelleyici herhangi bir hüküm mevcut değildir. Türkiye Ermenilerinden oluşacak 5 kişilik bir cismaniler heyetinin söz konusu seçime katılmalarının kimi çevrelerde sakıncalı görülmesi abestir; dar görüşlülüğün ve antidemokratik zihniyetin bir ifadesidir.

Hükümetimizin bu konuya ciddiyetle eğilip, anti - propagandalara fırsat vermeyeceğini umarım.

Geçen yıl eylül ayında vefat eden Dünya Ermenileri Gatoğigosu, yani Başpatriği I. Vazken.

Dünya Ermenileri Başpatrikliği için seçim, 3 Nisan günü Ermenistan'da yapılacak. Araştırmacı yazar Pars Tuğlacı, Türkiye açısından Ermeni Başpatrikliği seçimlerine tarihsel açıdan yaklaşıyor.

PARS TUĞLACI

GEÇEN yılın eylül ayında vefat eden Dünya Ermenileri Gatoğigosu, yani Başpatriği I. Vazken'in yerine yeni Başpatriğin seçilmesi hazırlıkları sürmekte. Söz konusu seçimde bütün dünyadan kalabalık bir seçmen delegasyonu Kutusal Şehir Eçmiadzin'e gidip oyunu kullanılacak. Ne var ki, son günlerde 3 Nisan'da yapılacak seçime Türkiye Ermenileri cismanilerinin de katılmalarına hükümetçe izin verilip verilmeyeceğinin tartışıldığı gözleniyor.

Hıristiyanlığı ilk kez resmi din olarak

9.3.94

